

1986

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
HUMAN RIGHTS ASSOCIATION
KOMELEYA MAFËN MIROVAN

Necatibey Cad. 82/11-12,
Kızılay – Ankara
Tel: 00 90 312 230 35 67-68-
69
Faks: 00 90 312 230 17 07
E-mail: posta@ihd.org.tr,
<http://www.ihd.org.tr>

08.11.2022

MAHPUSLARIN BAŞTA YAŞAM HAKKININ GÜVENCE ALTINA ALINMASI İÇİN
HAPİSHANELERDE DEVAM EDEN İHLALLERE SON VERİLSİN!

Türkiye’de hapisaneler, başta muhalifler olmak üzere siyasi iktidar tarafından "tehlikeli" olarak değerlendirilen insanların tutulduğu mekanlar haline gelmiştir. Özellikle 12 Eylül 1980 Askeri Darbesi ile hapisanelerde birçok muhalif işkencelerden geçirilerek katledilmiş, hapisaneler çeşitli işkence ve kötü muamele uygulamalarıyla anılmıştır. Tam da böyle bir ortamda kurulan derneğimiz 35 yılı aşkın bir süredir hapisanelerde yaşanan ihlallerin son bulması, ihlali meydan getirenlerin hukuk önünde hesap vermesi ve bir daha benzer ihlallerin yaşanmaması için mücadele etmektedir. Ancak geçmişten bu yana hiçbir iktidarın hapisanelerde yaşanan hak ihlallerini giderme konusunda yeterli irade ortaya koymaması bugün de Türkiye hapisanelerinin birer insan hakları ihlal merkezine dönüşmesine neden olmaktadır.

1990’lı yılların sonuna doğru Türkiye hapisanelerinde yeni bir model olan F Tipi hapisane sistemine geçiş kararı alınarak başlangıç olarak 11 adet F tipi hapisanenin yapımına başlanmıştır. Alınan bu karara karşı birçok sivil toplum örgütü, meslek odası, sendika, siyasetçi ve hak savunucusu F tipi hapisanelerde, mahpusların tek başlarına veya küçük gruplar halinde izolasyonun kaçınılması gereken bir tehlike olarak tarif etmiş ve ekstrem sosyal izolasyonun fiziksel ve mental sağlık açısından ciddi bir tehlike oluşturabileceğine, izolasyon şartlarında tutuklu ve hükümlülerin güvenliklerinin tehlikeye girebileceğine işaret etmişlerdir.

Yine CPT’nin 23 Şubat 1999 tarihli raporunda F tipi hapisanelerde yaşam üniteleri dışında ortak aktivite imkânları yaratılmadığı taktirde söz konusu yeni sistemin sorunları çözmek yerine yeni problemler yaratacağı belirtilmiştir. Tüm bu uyarı ve önerilere rağmen siyasi iktidarlar toplumun tamamında uyguladıkları aşırı güvenlikçi politikanın bir tezahürü olarak hapisanelerde bulunan mahpusları kontrol altında tutup yalnızlaştırmak amacıyla F tipi hapisanelerin uygulamaya konulması için çok hızlı şekilde çalışmalar yürütmüşlerdir.

Günümüz iktidarı F Tiplerinin yanı sıra izolasyonu daha da derinleştiren yeni tip Yüksek Güvenlikli Kapalı Hapisaneler ve S Tipi Kapalı Hapisaneler inşa etmişlerdir. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü verilerine göre şu anda **Türkiye genelinde 14 adet F tipi, 17 adet Yüksek Güvenlikli, 6 Tane de S Tipi Hapisane bulunmaktadır.** Özellikle Yüksek Güvenlikli hapisanelerde mahpuslar tek kişilik odalarda tutulmakta, bulunduğu odaların müstakil havalandırması bulunmamakta ve mahpuslar günde 1-1,5 saat ayrı bir yere götürülerek

İnsan Hakları Derneği (İHD) hükümet dışı bağımsız ve gönüllü bir kuruluştur. 1986 yılında 98 insan hakları savunucusu tarafından kurulan derneğin günümüzde 27 şubesi, 7 temsilciği ve 6617 üyesi bulunmaktadır. Türkiye’deki en eski ve en büyük insan hakları örgütü olan İHD’nin “tek ve belirli amacı, ‘insan hak ve özgürlükleri’ konusunda çalışmalar yapmaktır.”

havalandırmaya çıkarılmakta ve geri kalan zamanı bu tek kişilik yerde geçirmek zorunda bırakılmaktadır. F tipi, S Tipi ve Yüksek Güvenlikli hapishanelerin uygulamaya konulması akabinde uzmanlar ve hak savunucuları tarafından siyasi iktidarlara yapılan uyarıların haklılığı ortaya çıkmış, bu hapishanelerde tutulan mahpusların başta yaşam hakkı olmak üzere; sağlık, aile ve özel hayata saygı, avukatı ile görüşme ve haberleşme hakları sürekli bir şekilde ihlal edilerek infaz yasasına aykırı uygulamalar meydana gelmiştir. Bu uygulamalara karşı mahpusların iç hukuk ve AİHM nezdinde açmış oldukları davalarda lehlerine çıkan yüzlerce karar olmasına rağmen dava konusu edilen hak ihlallerinin sona ermesi bir yana her geçen gün bu ihlallerin arttığına şahit olmaktayız. Mahpuslar, ulusal ve uluslararası mevzuattan doğan en temel haklarını kullanabilmek için birçok kez açlık grevi, kendini yakma ve intihar tarzı eylemler yapmak zorunda kalmış, yaptıkları bu eylemler sonucunda yaşamlarını yitirmiş, birçok mahpus ise bu eylemlerden kaynaklı kalıcı hastalıklarla yaşamak zorunda kalmıştır. Son olarak Konya Ereğli Yüksek Güvenlikli Hapishanesinde bulunan Yakup BRUKANLI isimli mahpusun, Türkiye hapishanelerinde devam eden tecrit ve izolasyon uygulamalarını protesto etmek amacıyla kendisini yaktığını ve sağlık durumunun ağır olduğunu basın yayın organlarından öğrenmiş bulunmaktayız. İnsan Hakları Derneği olarak bir kez daha mahpuslara hayatlarını risk altına sokacak eylemlerden uzak durmaları, siyasi iktidara da mahpusların taleplerini dikkate alacak politikalar geliştirmesi çağrısında bulunuyoruz.

Ceza ve Tevkifevlerinin en son açıkladığı 01 Kasım 2022 verilerine göre 399 Ceza İnfaz Kurumunda 331.706 mahpus bulunmakta ve bu sayı sürekli olarak artmaktadır. 2002 yılının sonunda bugüne kadar hapishanelerde tutulan mahpus sayısı yaklaşık olarak 5,6 kat artmıştır. Bu kadar mahpusun hapishanelerde tutulması bile başlı başına büyük bir soruna işaret etmektedir. Uzun bir süredir Türkiye kamuoyunda yer edinen hasta mahpusların tedavi hakkına erişememesi ve hapishanede kalabilecek durumda bulunmayan ağır hasta mahpusların tahliye edilmemesi sorunu da tıpkı hapishanelerde yaşanan diğer tüm ihlallerde olduğu gibi siyasi erkin meseleye insan hakları perspektifinden uzak bir şekilde oluşturduğu güvenlikçi politikalarla bakmasından kaynaklanmaktadır. Derneğimizin tarafından tespit edebildiği kadarıyla 29 Nisan 2022 tarihi itibarıyla Türkiye hapishanelerinde 651'i ağır olmak üzere 1517 hasta mahpus bulunmaktadır. Özellikle tek başına yaşamını idame ettiremeyecek düzeyde hastalığı ilerlemiş olan mahpusların hapishanede geçirdikleri her bir günün kendileri ve aileleri açısından işkence ve kötü muamele yasağının ihlaline neden olduğunu belirtmek isteriz. Mahpusların doğuştan veya sonradan başlayan hastalıkları hapishane koşullarında yeterli ve düzenli bir tedavi yöntemi bulunmaması nedeniyle ilerlemekte ve yaşam hakkının ihlaline varan sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Hastalığın artık tedaviye cevap veremeyeceği derecede ilerlemesi akabinde savcılıklar tarafından mahpuslarla ilgili verilen infaz erteleme kararlarının bir anlamı kalmadığını üzümlere belirtmek isteriz. Derneğimiz başvurusu ve hasta mahpus listemizde bulunan Bedri Çakmak ve Ehetin Kaynar isimli mahpuslar hastalıkları nedeniyle infazlarının ertelenmesi ile tahliye edilmiş ancak tahliye edilmelerinden çok kısa bir süre sonra hayatlarını kaybetmişlerdir. Türkiye hapishanelerinde yaşanan ihlallerin her biri yasal değişiklik, personel eğitimi ve sıkı denetim uygulamaları gibi basit adımlarla önlenemez ihlallerdir. 2022 yılının şu an ki dönemine kadar en az 70 mahpusun hapishanelerde yaşamını yitirmiş olması Türkiye hapishanelerindeki uygulamaların çok acil reformlara ihtiyaç duyduğunun en önemli göstergesidir.

Yakın zamanda Adalet Bakanı Bekir BOZDAĞ tarafından hasta mahpusların durumuna ilişkin yasal düzenlemeler yapılacağı yönündeki açıklamalar sonrasında İnsan Hakları Derneği olarak konuya dair görüş ve önerilerimiz ile değişiklik yapılmasını önerdiğimiz mevzuat hükümlerini hakkında ayrıntılı bir rapor hazırlayarak bu raporu hem siyasi partilere hem de kamuoyuna sunmuştuk. Adalet bakanlığı ve iktidarın hasta mahpuslar hakkında yapılacak yasal değişiklik öncesinde insan hakları kurumlarının, sivil toplum örgütlerinin, sağlık örgütlerinin ve baroların konu hakkında yapmış oldukları çalışmalarından faydalanarak bu kurumlarla koordineli bir yasa çalışması yapması meselenin kalıcı bir şekilde çözülmesine olanak sağlayacaktır. İnsan Hakları Derneği olarak yapılacak bu yasa değişikliği konusunda elimizde bulunan tüm bilgi, belge ve raporlarla aktif görev alabileceğimizi tekrardan belirtmek isteriz.

Son olarak sıklıkla altını çizerek belirttiğimiz bir hususu tekrardan vurgulamak istiyoruz. Türkiye hapishanelerinde tutulan tüm mahpuslar devletin denetimi ve sorumluluğu altındadır. Her bir mahpusun yaşama, işkence görmeme, aile ve özel hayatına saygı gösterilmesi, haberleşme ve insan olmaktan kaynaklı tüm haklarının kullanılması konusunda devletin gerekli tedbirleri alması, bu hakları ihlal edenler hakkında etkili yaptırımlar uygulaması gerekmektedir. Bu nedenle Türkiye hapishanelerinde yaşanan hak ihlallerin giderilmesi için güvenlikçi politikalardan vazgeçilerek insan haklarını ve evrensel kuralları merkezine alan bir anlayışa geçilmesi gerektiğini belirtmek isteriz.

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ MERKEZİ HAPİSHANELER KOMİSYONU